

najpre studenica

za tanju lukijanov

1. Umivena i sama, skrštenih ruku i ne žureći nikud, građevina se poverava vazduhu i oku.

Kao da su na kolena popadale sve šume, one stare, čipkaste i ove mlade, pomamne koje mirišu na dunje i jabuke. Kao da su na usta, na sluh došle godine dvanaeste, kada se ljubičasto nebo uzdiže kao kube i kada se glas ptice tako predeboko utkiva u belu zoru putnika i djaka. Kao da su promaje postale tople i pretvorene u zrak, u porok zraka nad bačijama i tvrdjavama. Kao da je trava počela da raste sa samog dlana pesnika *Javne ptice*, što je doprla unutra, u manastir pa sada ni kljunom ni gromom ne može napolje.

Kiša je mirisala na tek posečena stabla, na jesen kada se popesmo u manastirsko dvorište. Kao viseći mostovi oblaci se vraćahu u ovaj zavičaj, a na čistom jesenjem licu manastira okrenuše se nezagrejane ptice i skupiše se na zakletvu visoki anđeli kao da će gospodar Stevan Prvoventčani za koji čas naići lov lovit. Sekire i surova diletantska ruka ne naljutiše te freske jer im ostaviše lik koji se ne svjida ni u vremenu, ni u prostoru. Obilje koraka davnih, bosonogih, čuli smo pre svojih. Bilo nas je tek šestoro, a kao da smo imali korak predškolske dece. Sa prozora su silazile magle kao zadržane žene a napolju je podnevno sunce pomagalo brdima da se podignu do naših ramena. Studene vode išle su put nevidljivog uvira. Bela predja Radosavljeve priprate sa sljemenom, koje je opsena veličine kratkotrajne ljubavi i vlasti, topila se snežno.

Smišljali smo reči, uzalud. Svesrdna snaga ptica ostala je za proleće kada ćemo biti dukčiji, samo malo drukčiji i stariji i kada će Studenica kao krčag što svetli svojim zadnjim kapima dolaziti u san, u radno vreme sna, kao Sredozemlje što dolazi sja jem opseni i opsenom zavičaja. Sebični kad se nadjemo pred upornom lepoto, odlazimo još sebičniji, kao da smo na tom rđijem proplanku mi prvi poboli kočeve i podigli skele. U prenaseljenim očima ostaje taj prvobitni motiv za gradjenje, i mi više nismo sigurni da li će tu, porred čipkastih vezova manastirskog kamena, niči novi plemeniti kamen ili luckasto lepa linija dostojna Kandinskog.

2. Nasukavši se na sopstvenom kršu i kamenu metaforične ležerne ocene pesnika Rastka Petrovića, antologičar kome analogije nisu nikako smele biti tudje, *Zoran Mišić* glavom i braidom, založio se u pseudokvalifikovanoj reviji „*Danas*“ (bar što se tiče književnosti i književne politike) za zagrljaju vezu tradicije i savremenosti, očigledno odaniji, i u toj odanosti jednostraniji u prilog tradicije ne mnogo očiscene od mecenatske tamjanske mire. Vidovitost za prošlost, to je u ređu. Ali, sva vidovitost za prošlost sve prošljuje može se, mora se, u ovako prejako metaforičnoj improvizaciji učiniti više igrom nego stvaranjem, više opsesijom nego dijalektikom.

3. „Odrekao se nagrade od 700.000 dinara u korist kulturnih i sportskih organizacija“ — naslov je pseudokulturnog članka u „*Borbi*“ od 24. novembra 1961. godine. Čovek koji se odrekao nagrade, čovek-mecenat nije nikakvi dostitejevski ludjak već direktor poljoprivredno-industrijskog kombinata Belje! Dakle, vrlo poslovni, vrlo poslovno dati subjekt. Voleo bih ipak da čujem u čije će se crne fondove za kupovinu Bečejaca, Frančeskina ili

Pantelića, neopozivo fudbalera, uliti ova tisuća sentimentalija jednog, u krupnom naslovu ishvaljenog darivaoca.

4. Kruševačka *Bagdala*, konvencijerski odjednom izdaje pesničke knjižice onih već otuđenih pisaca stihova koji, osećajući se u svojim pesmama kao u ututkanoj, sebičnom turgenjevskom gnezdu, snobovski i sitnosposlovno, bez kriterijuma i odgovornosti, proizvode sonete do kraja verbalističke i beli verz do kraja ritualan i reproduktivan. Njihove zablude, međutim, hitro sankcioniše jedan deo književne kritike koja u stilu kratkometražnih metaforičnih filmova, samozvano i svaštarski blebetavo u toj jednogodišnjoj pesničkoj pečenci nalazi i zlato i srebro i sreću.

„Književne novine“ sa revolutom i maskom objektivnosti podbadaju na kolje poetske i poetski dijalektične eseje Oskara Daviča, a evo gde nesrazmerno i štedro i sa polupismenim lažima blagosiljaju pesničku kantilenu koju inače dobronamerom „*Mladom pokolenje*“ i takođe dobronamerom kruševačka *Bagdala* preraduju u čitave iluminacije.

5. Već mesecima ni vesti ni pisma od novopečenog Parižanina Miće Danojlića. Pomalo ga zaboravljaju, pomalo ga otpisuju. Ona dolazi, srećom nimalo dramatična vest da se razlupao u nekoj saobraćajnoj gužvi. Pesnik je napustio svoju Sumadiju, svoje šljive i provincije, i sada ih možda sanja, uporno ih sanja i priziva dobijajući tek sada pravo na njihovu moralnost.

6. Osim svoje poezije, osim tog kadifenog poglavlja, koje je vrlo lako moglo i neispisano, upušteno da ostane da je samo jedan trenutak pesnikove biografije bio ekspanzivniji ili praktičniji — *Božidar Šujica* nema ništa drugo sa čime se prezentuje, ponosi ili pati. Nezasviran kao ličnost, čak bez ekvivalenta klasičističkog obrazovanja, zvanično zaljubljen u lirsku jurišu Oskara Daviča, a nezvanično obuzet mističnom samoćom Tina Ujevića, on ostaje munjevito sugestibilna poetska ličnost koja bi dugu dala za simboličke analogije da nije, nehotično, nesvesno, sanovito izmirila nadrealističku lakoću iznenadjenja i šarm starih, strogih majstora. Istovremeno „*Prestupne noći*“ vaskrsavaju pronalasku u oblasti rime i „*petostihovnih*“ konstrukcija, i hijerarhiju jedva dosegnutih, jedva ulovljivih utisaka. Pesnik je najmanje koristio aluziju naslova svoje knjige, ali je zato ostao dosledan sluga godišnjih doba i neurotizovanih geografskih pojmova, iako ni jednog trenutka ne doznajemo konkretost putovanja ili čak pramen želje za putovanjem. Sunce i reke, svetlost i sjaj, senke i požar one su duboke i osnovne imenice koje se simbolički zloupotrebljavaju ali nikad na štetu cele poeme, ili pevanja. U tom smislu pojava Božidara Šujice je ravnopravna sa ranim pesmama Branka Miljkovića, stihijnost nesvesnih utisaka ipak je u moći njihova jezika i njihove sintakse, čak i kada je ona pomalo rekvizitarna, starinska. Šujica je prema tome položen opštim mestima ali krajnja nekonkretnost njegovog doživljaja dosledno pokriva i ovu pojavu i ovu slabost.

7. U modi je da se sa svih strana, od afektivne malograđjanske do super književne i super tempirane „na totalnost“ književne kritike koji je osobi-

to lansirao takozvani zagrebački pesnički koncert preko svojih terečrazrednih, osnovačkih, mag netofonskih, ciktavih, enciklopedijskih, sitničarskih, insekatskih saradnika, a koji je takođe na crti svoje raskokodakane literarne objektivne, skoro naučne, skoro sintetičke sekvence, podvodno i nizvodno prihvatila beogradska revija „*Danas*“, — u modi je, dakle, da se, bez sluha i bez pravih razloga, bez poezije i bez poetike, bez prirode lepote i bez osećanja stvaralaštva, budžajski i budžajlijski napađaju stihovi, tekstovi, romani i eseji Oskara Daviča, koji je postao psihološkim trnom u oku čitavoj jednoj seriji mediokriteta koji, zahvaljujući demokratiji i javašluku svaštarskog mišljenja i kritike, mogu olako, u prolazu da napišu i ovako lažnu ni malo bezazlenu rečenicu:

„Luksuzna je i krhka ova proza i publicistika (reč je o knjizi Dušana Matića „*Na tapet dana*“, M. M.) ali zato ništa manje draga; nije to ni glomazna Marko-Ristićeva, razudjena i intelektualna aparaturna, ni Davičov kapric i površina, koji su zajedno sa ovim ponikli iz tla nadrealizma.“

Ovaj citat, ovo parče nadjeno je u članku Zorana Petrovića u studentskom listu „*Vidici*“ 62-63. Objavljena je čitava jedna laž, neistina, grubost, dezinformacija kao da je, u toj veštačkoj analogiji, pesnik „*Pesme*“, površni pisarčić i kupkrastavčić, kao da je jedino ponikao i jedino ostao u tom mistifikovanom nadrealizmu, kao da je živeo u gluvilu književne republike, i kao da je čekao da ga jedna blebetava zoranijada povuče za uvo i izvede na bajagi objektivno sudište. U modi je, velim, da se sa svake strane, sa draperijama i krpicama samozvane objektivnosti, u daraju pake pesniku Oskaru Daviču, da mu se čitaju lekcije i pridike i da se diskvalifikuje šansa njegove poezije, humanost njegovog stava, žedj njegove poruke. Nije li u tom besomučnom ignorantskom koncertu jedan od karakterističnih glasova i onaj koji čitamo, koji čujemo u časopisu „*Naše teme*“. Evo šta piše (na marginama Davičove knjige „*Pre podne*“) izvesni Robert Tomović:

„Poezija nije kemija, nije jedinjenje riječi, ona je totalitet čovjekovih kreativnih snaga.“

Umjetnost ne treba na sebi etiketu avangarde. Zar ima umjetnosti koja nije avangardna?“

Tako se zoranovska teza o površnosti i nadrealističkoj plitkoći Oskara Daviča pomaže robertovskom tezom o „totalitetu čovjekovih kreativnih snaga“, koji, taj totalitet kao da je sasvim nepoznat, tudj i dalek pesniku Daviču. I Robert Tomović je takođe pritisnut mitom o nadrealizmu, i Robert takođe zoranovski utvrđuje davitovsku nadrealističku prizemnost, i Robert takođe sa bajatom krepmitom objektivnosti u ustima šušketu o avangardi i o umetnosti koja „ne treba na sebi etiketu avangarde“.

Toliko neveštine i toliko dezinformacija, toliko kamena smutnje i toliko bukvalnih kamena u jedan poetski organizam, toliko starmale, deklamatorske i deklarativne mladosti, toliko objektivnosti isisane iz malog profesorskog prstića i toliko folirantske estetike i poetike, odavno nije bilo strpano u časopise i listove koji, počev od beogradske „*Politike*“ i njene književne obraćunaške rubrike, kada su u pitanju ti maltene bauci i djavoli nadrealizma, pa sve do

mateja matevski

DRVO U UVALI

1.

Postoji jedno malo drvo usamljeno i ružno što se njiše u krupnom čamljenju crno

Dve grane ima i trup i ćutanje i liči na čoveka koji je mnogo patio zabijenog i zakopanog u zemlju

I ne pamti mnogo dana ni sneg ni kišu ni vetrove ni trave ni ptica u njemu gnezdo ne tra

Stoji tako golo kao krst i kao čovek zabijen u zemlju mrtvac rekao bi u lice ti se smeje

Peščana usta i trup od kamenja

2.

Suvo ovo drvo i samo ima oči od vetrova južnih koje gledaju preko mnogo zalazaka

Ali vetrovi ne dolaze u ovu uvalu zaboravljenu od boga i od svega u mraku što se hladi

I vode i tamne stene se ruše sa krikom zverova da bi mu gladale kore

A ono ipak stoji rekao bi u letu hrane ga vetrovi sanjani koji gledaju preko mnogo zalazaka

Ni zalazak nije zalazak u ovoj uvali

3.

Jer gde nema sunca nema ni praskozorja ni zalaska ni mrak nije onaj mrak pred kojim se plače ni prostora nema ni vremena ni usamljenosti

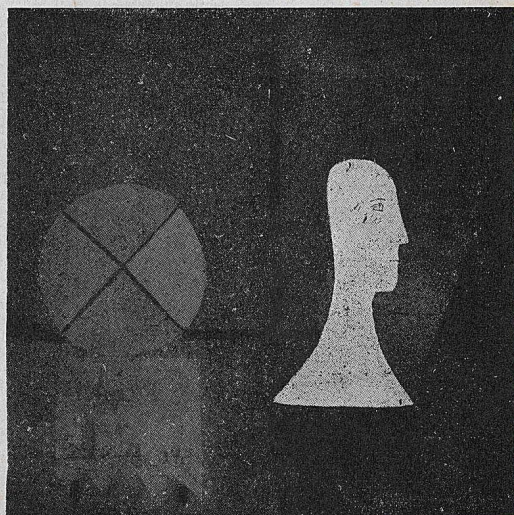
Sve je gluvo. Ništa ne postoji. A drvo ipak raste. Raste polako. Neznajući.

Tamo samo zemlja sporo govori da se nešto dešava. I ima jedan tanak izvor u njoj koji sve zna.

Sa makedonskog preveo Vlada UROSEVIC

an kika oprešnik

bela žena, 1960.

studentskog lista, koji kapitulantski i neuko i neukusno dolazi da obuču konfekcijske bluzice izradjene vrlo davno u modnom salonu „Književnih novina“, kao da imaju jednu jedinu dužnost: da udruže osrednji ukus i ambiciozne mediokritete u jedno vrzino a bajagi objektivno i objektivističko kolo književnih lep-tirica i insekata.

Reći će mi se sa tih, i ne samo sa tih strana da opet navijački i klikaški ulećem u pitanja književne kritike i estetike. Reći će mi opet kukavice da sam kukavica, i mirni i spokojni apotekari da sam preneglio u doziranju. Ali idealist nikakav nisam jer suviše je gluvom govoriti a slepom namigivati!

8. Najzad sabrana, skupljena i gotovo zgrčena knjiga *Tomistava Cvetkovića „Pesme o drugom“* u izdanju beogradskog „Mladog pokolenja“.

To nije poezija, to nije san uhaćen na prestolu poetskog kneza, u karijeri šarmanog Orfeja. Jednostavno nekoliko reči koje, bez ambicije i namernog žara, pokazuju nekorišćenu mladost zagledane i potonule u sebe. Stihovi su iscedjeni kroz zube, kroz maštu i kroz iskušenja. Nema mnogo poteza, metafora, ukrasa. Sve je u grču, u energiji grča što uzbuđuju svojom čistom i neurotičnom toplotom. Pjesnik se neprestano koleba između jasnih, napuštenih, ničijih stvari koje personifikuje kao dete, godinama vezano za bolničku postelju. Neprestano pokazuje vraske lice predmeta i prostora da bi, i posle malih šokova, ostao usposteni narativac koji se bavi ostankom a ne lukavim, sebičnim mehanizmom pesme. Nešto pomeren i pomerljivo, lirski zatrpano ili svedeno leđi u ovim malim formama koje idu mimo svake poetske berze i koje se izdavaju svojim snom i svojom nesvesti kao kao tkalja između dvarazboja, između dva predmeta. Pjesnik nikako ne skida pogled sa jedne tačke u kojoj su vejavice detinjske nesvesti zatrpale pravilan tok godina i promena:

Nešto bih mudro hteo da zapišem, jer evo sedim i gledam zalazak sunca. Suncu zalazi, i brdo je.

Hteo bih da to bude tako, da svi vide da je to suncu, da je to brdo, i da ima tu, na neki način, mene.

Ja dugo posmatram suncu. Zatim se vraćam na svoje ruke i vidim: nema tu šta da se kaže. Nek zadje suncu. Ja mogu da odzviđam ariju koju (sam juče čuo i da budem, koliko god to hoću, tužan.

9. Potresna, bolna i gorda sve-dočanstva koja nalazimo, koja nas nalaze, u knjizi „Kragujevac, 21. oktobar 1941.“, koju je kao autentične zapise (sve-dočanstva) streljanih objavila Srpska književna zadruga — svakom rečju, kao pesnicom, lome zidove vremena, staklo godina, pauzinu za boravka, da bi, na mnogim mestima, zadavale suštinske zadatke poeziji, literaturi, otkosima sunca, poslednjim suncima svirepog oktobra 1941. Koliko očigledne detje zrelosti, koliko zrele očiglednosti, recimo, na onom listiću

djačke knjižice, gde lenji i plemeniti profesori inače vrlo retko pišu „eventualne promene“, na tom, dakle, listiću koji je progovorio neumitno i tačno krupnim, već muškim rukopisom Ljubije Jovanovića, jednog od streljanih učenika VII razreda gimnazije:

„Dragi tata mama
poz
poslednji put
Ljubija“.

... Zapisano, usećeno u stvarnost, povučeno i podvučeno mladim a tako punim, nedeljivim životom mladosti dok su mu iz oka u oko letela savezdja i daleka ostrva, bez mere i provizke, trčale na tavanicu koja je, obojena krvavim raskošjem, nesita ostala za buduće pismene zadatke. Zadatke ljubavi i pamćenja, što nikada nije bilo eksperiment, ili bar to ne bi trebalo da bude.

10. U pokušaju da, bez revolvera i pozivnica, pristupnih beseda i antologičarskih kredita, objavi trenutak i skicira sliku mlade srpske poezije (pesništva) danas i ovde, *Muharem Pervić*, u svečanjoj novembarskoj „Borbi“ zapisao imena i čitavu koloniju onih sa čijih usana su već skinuti grozdovi reči i fantomi nerečenih reči. Evo tog izveštaja, evo tog verovanja u pesnike i dalje verne:

„Od prošle do ove jeseni pojavile su se u izlozima prve, druge ili treće zbirke gotovo svih pesnika na koje srpska poezija za sad može da računa kao sa pesnicima sledeće dve decenije: prvog tragično preminulog princa mladih pesnika Branka Miljkovića, Božidara Timotijevića, Ljubomira Simovića, Milovana Danajlića, Božidara Šujice, Branislava Petrovića, Velimira Lukića, Dragana Kolundžije, Mirjane Stefanović, Pavla Popovića i dr. Nijedna od ovih zbirki, izuzimajući dve zbirke pesama Branka Miljkovića, ne okrija gotovog, zrelog pesnika koga bi njegova poezija do kraja obavlazivala u onom smislu kako Vaska Popu obavazuju njegova. A istovremeno u svakoj ovoj zbirci ima lepih i dubokih stihova, ima začudujućih početaka, fragmenta, predznaka za plodnu zrelost.“

11. ... Po svojoj nepatvorenoj lirici i po svojoj sudbini ljubavnika pejzaja koji su nekada bili legenda a sada su na samom dlanu ruke, *Boža Timotijević* poseđa na beli, plemeniti, ali i dandani zatvoreni dosije *Milana Dedinca*. I jedan i drugi, nadahnuti najboljim lirizmom svoga vremena, orički sposobni da mire zavadijene estetike i da se neusiljeno postavljaju u autentični dijalog o estetici, etici i tici, lutaju kao Jovan bez zemlje, na rubu svoje plamene jave, u senci svoje javne reči i svoga čutanja koji stoji raširenih ruku i koja se kao bezopasna zabluda utkiva u godine i u prolaznost. I jedan i drugi uživaju u čudu gradskih nebasa, u spomeniku od vazduha. I jedan i drugi ostaju paralelni sa svojim vršnjacima, u sferama stila i metafora iako su nemejerljivi, individualno jednostavni do složenosti i do socijalne neznosti. Osećanje bratstva i zajednička ljudi, osećanje da nismo sami i kad smo najsamliji, osećanje da je jednom lutalice mogu da se kažu apeli najozbiljnije prisutnosti, učinilo je ovog mladog autora iz Rakovice jednim od najsubjektivnijih liričara naših mladih godina. A kolika je ta plemenita šifra ljudskog ponašanja i kolika je ona u prvjoj dispoziciji *Bože Timotijevića* pokazuju redovno i njegove pesnički sasvim izgradjene i one nedovoljne, mučave male poeme. Sve vesti pesnika idu ravno u ljudsku zajednicu, u bratstvo ljudi.

decembar, 1961.

Miloslav MIRKOVIĆ

PROKOPATI OČI U SVOJE MESO

dijalog o ljubavi

R. P.: Našao sam se preprošle noći u ponoć u jednoj močvarnoj dolini u Makedoniji. U mroknoj masi neba, u indiferentnoj tami zemlje, na slepoj železničkoj postaji, kraj koje je kao upaljena ala slatko prubrundala dizelica, upitao sam se ko sam ja? šta sam ja?

Pitanje je dakle, (od tebe sam naučio da ga definišem), — kakav je naš identitet?

Prvi odgovor, tamo u noći, glasio je: moja jedinstvo je u mojoj svesti da sam se odvojio od tamne zemljane mase, da sam se odelio od smešnog beskrajne svetlosti zvezda. Ali ova moja „zasebitnost“ nije mi dala utehe (sentimentalan prema sebi).

Jer dole iz močvare sporadično i uporno, kao članovi carskog orkestra, rapavam glasovima su mi se javljale žabe: kroo, kroo, kroo. U takvim mokrim noćima čovek, zahvaljujući jezli, počinje da razumeva nemušt jezik. Zato ću ti prevesti poruke koje su mi iz doline slale žabe. One su govorile. — I mi smo se odvojile od zemljane mase (kroo). I mi smo se otcpele od svetlosti zvezda (kroo). I mi smo sentimentalne prema sebi (krooo).

I dišući, slušajući ritam svoga tela, i žabe i zvezde, upitao sam se — zar je moguće da ima duše, ljudske, zar je uopšte moguće da čovek voli?

Zar ljubav nije samo nešto burnije oksidacija? I zar moj identitet i postojanje to poriču?

D. M.: Kako odgovarati na tu dja pitanja pred nego što naučim da razabiram svoja sopstvena (i svoje sopstvene odgovore). Kad je to moje telo tako mutavo. Pred očima mi plazi neka maglica a u mišićima mi cveta uporno jedan neprijatni elektricitet od koga bih da pobegnem. Pa onda ponavljam sebi: biti, biti, pa dodjavala kako to biti hrabar, da se bude kao što nam savetuju, a NIKO MI NE GOVORI U ČEMU TREBA DA BUDE TA HRABROST. Vidim, teoretski u čemu je moje, filozofsko, „zglajzavanje“: što čekam da mi neko drugi odgovori. ALI MORA DA U TOJ KRV MU MATERINU ima još nešto. U tome očekivanju DA NEKO DRUGI nije samo „pogreška rasudjivanja“. To očekivanje je i izraz potrebe za drugim ljudima i izraz jednog tolikog osećanja napušteneosti da se biva nemoćan. Pred pitanjima o smislu mog života. A PITAO BIH GA PITAM GA PITAM. U TO očekivanje DA NEKO DRUGI u stvari je i ispovedno ispričano da ja SEBE osećam kao NEKOG DRUGOG pa onda, budući sam, BEZ IKOG, prosto čekam DA NEKO DRUGI, DA MI NEKO KAZE... Taj NEKO DRUGI, dakle, ja sam ali u očima mi raste mutni jastuk snova koji zove glavu. Za koga rađe ti moji umori? Šta me to tako teplirje vuče u beslovno vegetiranje samog sebe. Ko mi je u-neo tog krokodila a dušu?

Opet mi je NEKO uneo nešto u dušu. A jedina vrata moje oči, moje ruke, moja usta. Kako to stranci ulaze tamo gde je nemoguće ući?

Opet elektricitet pod kožom.

Toliko sam puta imao gotovo sumanutu potrebu za nekim drugim bićem. Verovatno kao za paravanom, da se ne gledam, da se oslobodim sebe.

R. P.: Da. Sumanuta potreba za drugim bićem, to je najčešći vid ljudske čežnje. A ta čežnja postoji i u mrestilštima. Kad sam gledao u detinjstvu kako navode opštinskog pastuva na ljubav, ovaj plaćeni funkcioner kosmičke reprodukcije se opirao. Da mu pomognu, oko njega su izgradili zaban od debelih greda.

Šta se vidi? Divlji konji bar svoju biološku čežnju realizuju, a kad udju u ljudsku službu, tad su im potrebni stimulansi. Sećam se da se oko dvadeset ljudi u sumrak motalo oko konja, neki da vide, neki da zapitkuju decu svi dja li im se, a neki da viču na njega.

Kadgod su me kao dete hvatali stariji ljudi da me ispituju o veselim tajnama reprodukcije, ne bi uživali u mojoj sramežljivosti, stajali su mi do znanja da je ljubav jedinstveni biološki fenomen koji se zasniva na prostom načelu atrakcije i odbojnosti. U mojoj sramežljivosti nalazili su hipertrofiranu odbojnost prema seksu, i u njoj su isto onako sladostrasno uživali kao što su uživali u posmatranju prejake požude. Ono čemu su me učili bilo je slično novim teorijama o totalnoj indiferentnosti seksa i o tome da je sentimentalnost samo inhibirana požuda.

I tokom dugih godina mladosti čitao sam, učio, gledao u boskopima i u stripovima da je seks određivanje sebe u NEKOM DRUGOM. U i istinu, po krajnjoj suštini (koja do nas nikad ne dopire) čovekova reproduktivna čežnja i doslovce jeste želja da se postane neko drugi.

Mi moramo da postajemo neko drugi, jer u tome je smisao proticanja vode rekam, u tome je smisao otvorenog termodinamičkog procesa u nama. A ono što se tebi, i svima nama pričinjava kao prinudno i strašno ograniče po naredbama drugih, samo je varka. Taj neko drugi koji sedi u našem biću, iza naših kaplja, to smo mi sami, naš jučerašnji ja, koji nećemo da postanemo neko drugi, koji hoće da oстане isti. Problem ži-vota je dakle, kako postati drugi, a ne ostati isti.

Mi moramo postajati a ne ostajati.

A dokle god moramo, sve dotle smo životinje. Jer suština idealnog biološkog procesa je baš stalna promena, stalno postajanje, ali prinudno. Čovečnost je u spon tanosti. Čovek je spontana životinja.

Krokodila neljubavi nije nam niko uneo u dušu, taj krokodil smo mi lično, naše ja jučerašnje. A najrasprostranjenija koncepcija ljubavi je baš ona koja se zasniva na uspomenu. Koliko li devovjaka čuva gomile pisama, čuvaju svoju ljubav u hartijama, jer su pravilno shvatili da je ljubav voljenje nas jučerašnjih. A kad je čovek sam u močvari, tad juče ne postoji.

Pitanje ljubavi, u oplevljenom smislu je zato pitanje: kako voleti sebe današnjeg. Jer samo tako ćemo voleti ono što je oko nas, ono drugo. Samo tako će Neko Drugi ući u nas, i mi postati Neko Drugi, a to je i cilj ne-patnje.

D. M.: Razabiram.

Voljenje nas današnjih i nas sutrašnjih u nama današnjim. Ta formula počinje da me budi. Počinjem, pred njom, da se ne osećam kao burmanski slon u kavezu zoota, izložen razgledanju onima koji su platili ulaznicu da ga vide.

Otkuda to monstruozno življenje u jučerašnjem sebi? A jučerašnji ja živeo sam ne tako, nego u prekjučerašnjem i tako do samih početaka uvek je sadašnji bio okrenut prošlom, uvek se pogled raskrećavao kad je trebalo biti i onaj koji je stigao iz prošlosti i onaj koji jesam i koji nastajem.

Verujem nastajanju i procesu radjanja samog sebe. Za to zaista treba hrabrosti, strpljenja i volje.

Pre svega i iznad svega, volje.

A kad bocneš ambiciju, taj u stvari dečji balon a naduvan aktuelnim ekonomsko političkim sistemom, otkrije ti se da taj bič koji normalne ljude pretvori u robove — crnce, ima svoje mesto u SISTEMU POTREBNIH LAŽI. San koji plovi mnome pomena mi podmete i ja bih da se lutjam na sebe što učestvujem u ovakvom razgovoru KOJI, KAO DA, NIČEMU NE VOJDI.

Dobro, NE ŽIVETI U PROŠLOSTI.

NE ŽIVETI U ALBUMIMA USPOMENA.

Ali.

Kako se postiže to voljenje koje mi tako medicinski preporučuješ? Kakvu gimnastiku da vršim ja lađna riba prema tolikim ljudskim bićima, zaista usamljenik i plitkokontaktan? Kojom pastom da perem zube?

Kako se postiže?

R. P.: Voljenje se ne postiže. Ono stiče.

U tim stvarima čiste prakse ne postoje ideje, pa otuda nema šta da se veruje ili ne. Svaka teorija je besmislena, istinu ljubavi otkrivaju samo rekaptulacije i interpretacije. Nije slučajno što sam u idejama realističkih teoretičara prepoznao svesne misli onih koji su me u detinjstvu podučavali. Oni su podučavali praktično. Oni verovali nisu ništa. Ni postizali. Oni su legalni. I smejali se. A tek posle sam otkrio da su se strašno stideli. I da taj stid njih ne čini plemenitijim i ljudskijim, no da je spleten od straha i mržnje.

I iz toga sam saznao da oni (mi) stalno izmišljaju kako treba imati volje da bi se volelo.

Volje treba imati da bi se vladalo.

Recepte treba imati da se ne bi trovalo.

Paste za zube treba imati da bi se bilo fin.

A ljubav nije ni vlada, ni trovanje, ni finca. Ona je nešto drugo. Pitam te — šta?

D. M.: Ljubav je samo biće stvari.

Jer, može li čovek da bude čovek ako nije čovek koji voli, koji sinhrono diše, drhti i vrišti ili bilo šta inače.

Apsurd na koji su nas trenirali u porodici i kazamatu-kasapnici mladih svežih ljudskih mozgova — školi, je: živet objektivno, biti hladan, BEZOSEĆAJAN (kao salatu preporučivali su dođuse „malo finih osećanja“, za ženu, za otadžbinu itd. ali U STVARI tražen je RASKOL, pažljivo su nalažene pukotine, dubljene, razapaljivane). Ne pristati na to, za nas je značilo zadržati sposobnost plakanja ili velikog plajšenja. Biti emocionalan po svaku cenu, slogan je kojim smo odgovorili na tamanjenje mrvica integralne toplote KOJE MORA DA SMO IMALI ili smo bar sigurno POTENCIJALNO nosili. Pa su ostala samo najjadnija i najjadnija ljudska stanja i očajanja.

Ali sam za viđenje kompleksa kao useljenih u nas psihičkih tumora, potrebnih društvu i nama, kao most, ali biološki neopravdanim živčanim plektivima. Jer organizam nam je potencijalno satak da funkcioniše. ZNACI MI SMO FIZIOLOŠKI POTENCIJALNO ZDRAVI SVAKI DAN. Jer zdrav organizam bolje funkcioniše od iskomplovanog. Jer priroda PRIRODNO traži jedno-